

ZAMIAST WSTĘPU

W świecie polszczyzny to podręcznik, na który złożyło się dwudziestopięcioletnie doświadczenie autora, zdobyte w czasie zajęć lektorskich ze studentami zagranicznymi w Instytucie Polonijnym UJ w Krakowie (obecnie: Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie UJ), w szkołach językowych Szwajcarii, praskim Uniwersytecie im. Karola, w Krajowym Instytucie Języków i Kultur Wschodnich INALCO w Paryżu, Uniwersytecie II le Mirail w Tuluzie oraz w prestiżowej uczelni Institut d'Études Politiques de Paris, znanej jako Sciences Po, z której wyszły takie znakomitości, jak: Marcel Proust, Léo Ferré czy Christian Dior. Dyskusje z obcokrajowcami, kontakty z językoznawcami, glottodydaktykami oraz polonistami polskimi i zagranicznymi, a także udział w seminariach przez nich prowadzonych miały znaczny wpływ na wybór koncepcji podręcznika oraz ostateczny jego kształt.

Nowy podręcznik dla obcokrajowców powinien wypełnić istniejącą lukę w zakresie podręczników programowych dla **poziomu zaawansowanego C2**. Zmiany, które zaszły w ciągu kilku ostatnich lat, spowodowały taki a nie inny dobór tekstów. Miały one również wpływ na wybór opcji internetowej oraz połączenie wszystkich sprawności językowych w całość. Obszar i granice tego kompendium zostały wytyczone zgodnie z aktualnymi zaleceniami w zakresie nauczania języka polskiego i systemem certyfikacji.

Warto tutaj przypomnieć, że z początkiem nowego stulecia ranga języka polskiego jako obcego niezmiernie wzrosła, a Polska po latach starań weszła do Unii Europejskiej. Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej RP język polski uzyskał status języka certyfikowanego na poziomie B1 (stopień progowy), B2 (stopień średni ogólny), C2 (stopień zaawansowany). Powołana przez niego w 2003 r. Państwowa Komisja Poświadczenia Znajomości Języka Polskiego jako Obcego nadzoruje certyfikację znajomości języka na wszystkich wyżej wymienionych poziomach.

Od 2000 r. Polska jest członkiem Association of Language Testers in Europe (ALTE), co oznacza, iż polski system certyfikacji języka jest zgodny ze standardami europejskimi. Z tekstu sprawozdania z konferencji, która odbyła się w Szwecji w 2001 r., dowiadujemy się o możliwości redukcji oficjalnych języków UE do sześć-

ciu – **wśród nich nie powinno zabraknąć języka polskiego**¹. 1 maja 2004 r. język polski otrzymał status jednego z 25 języków urzędowych Unii Europejskiej.

Studenci obcokrajowcy są coraz bardziej wymagający. Wyształceni w różnych ośrodkach zagranicznych, częstokroć w najlepszych uniwersytetach świata, zapoznani z najnowszymi metodami i technologiami, oczekują od nas profesjonalizmu. Zwolennicy technicyzacji z roku na rok zaskakują nas swoją pomysłowością.

W świecie polszczyzny jest podręcznikiem alternatywnym, tzn. takim, który dopuszcza możliwość wyboru jednego z dwóch wariantów (**I wariant**: tekst, gramatyka, ćwiczenia²; **II wariant**: wszystkie sprawności językowe). Autor, w sposób niekonwencjonalny, odbiegający od znanych norm i dotychczasowych schematów, przekazuje wiedzę zgodną z oficjalnymi programami i wymaganiami Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz potrzebami intelektualnymi studentów.

Podręcznik może być wykorzystywany w pracy z grupami o intensywnym systemie nauczania (kilka lub kilkanaście godzin tygodniowo), podczas zajęć lektoratowych (2–4 godziny tygodniowo), w systemie indywidualnej pracy ze studentem lub jako podręczna pomoc dydaktyczna.

Kilkanaście obszernych zestawień, wykazów oraz list w nim zamieszczonych powinno zaspokoić ciekawość uczącego się, jak również ułatwić lektorom ich codzienną pracę ze studentami. Zestawienia te można modyfikować: rozszerzać, pomnażać, zmniejszać; jednym słowem – „dowolnie” z nich korzystać. Dotyczą one takich istotnych zagadnień, jak:

- czasowniki dwuaspektowe,
- czasowniki łączące się bezpośrednio z narzędnikiem,
- czasowniki łączące się z bezokolicznikiem,
- czasowniki łączące się z zaimkiem *się*,
- czasowniki przemieszczania się,
- homonimy,
- imiesłowy przymiotnikowe bierne z sufiksem *-on-*,
- modulatory waloryzujące oraz ich formy,
- najbardziej popularne skróty i skrótowce,
- przymiotniki oraz ich łączliwość składniowa,
- rzeczowniki odczasownikowe oraz ich rekcja,
- rzeczowniki zapożyczone; ich odmiana i rodzaj gramatyczny,
- rzeczowniki zbiorowe (*singulare tantum*, *singulare tantum* zbiorowy, *plurale tantum*, *plurale tantum* zbiorowy),
- czasowniki zeromiejscowe i jednomiejscowe,
- ważniejsze spójniki oraz wskaźniki zespolenia itd.

Ułatwieniem mogą być również schematy, próby kodyfikacji trudniejszych zagadnień gramatyczno-syntaktycznych zawarte w segmentach podręcznika: **To warto wiedzieć, to warto zapamiętać, to warto zrobić**. Dotyczą one m.in.:

¹ Informacja na podstawie sprawozdania z konferencji *What consequences does EU membership have for a small language?*; 9–11 marca 2001 r., Szwecja; zob. www.rjp.pl/mod=informacje&type=konferencje&subtype=33&id=53

² Ćwiczenia znajdują się na płycie CD – *Świat polszczyzny. Sprawdź się!*

- podstaw wzorów dla trybu rozkazującego (zajęcia nr 3),
- końcówek mianownika liczby pojedynczej wszystkich rodzajów (zajęcia nr 4),
- odmiany wszystkich liczebników (łącznie z liczebnikami ułamkowymi) od zera do miliona oraz wyrazów wykazujących związek z liczbą (zajęcia nr 7–10),
- odmiany czasowników nieregularnych (zajęcia nr 13),
- ujęcia systemu czasownika w formie gniazd słowotwórczych (zajęcia nr 16).

Praktyczne, a tym samym użyteczne informacje i sugestie podane są również w segmencie **Kompetencje i sprawności językowe**. Są to: wskazania, zalecenia, poleczenia, propozycje, podsuvanie rozwiązań, pomysłów bądź próby rozbudzenia w uczącym się chęci do wykonania jakiegoś zadania indywidualnie. Pojawiające się na kartach niniejszego podręcznika dygresje, ekskurs, wtrącenia autorskie to zamierzone chwytły, służące utrzymaniu ciągłego kontaktu z użytkownikiem.

Do podręcznika *W świecie polszczyzny* dołączono bibliografię pomocy dydaktycznych (często ze wskazaniem rozdziałów, stron, numerów ćwiczeń itd.) oraz dziesiątki użytecznych adresów stron internetowych (przykład – bibliografia do tematu UE w zajęciach nr 15, s. 207).

Dokonując wyboru tekstów, autor nie chciał narzucać nikomu żadnych treści; ani religijnych, ani politycznych, ani kontrowersyjnych. Bez żadnego uszczerbku w procesie samokształcenia lub nauczania ukierunkowanego każdy użytkownik podręcznika (w tym również lektor) może zastąpić tekst wprowadzający tekstem uzupełniającym, dowcipy – homonimami. Aluzje, napomknienia, różne wzmianki autora można pominąć; jego sugestie zignorować, w przypadku, kiedy treści w nich zawarte wychodzą poza system orientacji (postrzeganie, myślenie, ocenianie itd.) studenta, kursanta czy też lektora.

Natomiast obowiązkowo należy realizować problematykę z tzw. osi drugiej (sprawność numer 2 – gramatyka), przygotowanej zgodnie z wykazem zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu zaawansowanego C2, zawartym w *Standardach wymagań MENiS*³.

W zakresie rozumienia tekstów pisanych uczący się języka polskiego znajdzie tu zespół norm, które pozwolą mu na łatwiejsze zrozumienie wielorakich sformułowań stosowanych w wszelkiego typu listach, artykułach, felietonach itd. Praca z różnymi tekstami ułatwi szybkie wyszukiwanie ważnych informacji, rozumienie kontekstowe, zrozumienie odcieni znaczeniowych słów, rozumienie intencji wyrażanych w sposób pośredni, aluzyjny, ironiczny bądź żartobliwy.

W podręczniku proponuje się teksty (do czytania i słuchania) związane z:

- fauną,
- listami prywatnymi oraz urzędowymi,
- mowami, przemówieniami, dialogami itd.,
- opowieściami oraz relacjami,
- podróżami i wyprawami,
- pracą i poszukiwaniem pracy (list motywacyjny),

³ Zob.: www.buwivm.edu.pl

- problemami ekonomicznymi,
- sprawami kultury i nauki, światem prasy, piosenkami autorskimi,
- przestępczością, działalnością organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości,
- raportami o gospodarce polskiej,
- popularnymi audycjami radiowymi (streszczenia),
- terminologią unijną,
- wyjątkowymi wydarzeniami (przysięga),
- życiorysami itd.

BUDOWA JEDNOSTKI DYDAKTYCZNEJ

Podręcznik *W świecie polszczyzny* składa się z trzydziestu jednostek dydaktycznych. W każdej z nich użytkownik odnajdzie osiem osi.

OŚ PIERWSZA

Sprawność numer 1 – Rozumienie tekstów i wypowiedzi pisanych

Cz. I – Praca z tekstem: krótki kwestionariusz z pytaniami lub pytania dotyczące danego zagadnienia • zrozumienie najważniejszych myśli zawartych w tekście wstępnym • pytania cząstkowe • pytania progresywne • operatory meta-tekstowe

Cz. II – Poza tekstem: wypracowanie metody rozumienia materii językowej tekstu • opanowanie techniki rozumienia tekstu • przygotowanie do rozwijania innych kompetencji językowych

OŚ DRUGA

Sprawność numer 2 – Gramatyka

◆ PROBLEMY GRAMATYCZNE ◆ TO WARTO WIEDZIEĆ ◆ TO WARTO ZAPAMIĘTAĆ ◆ TO WARTO ZROBIĆ: funkcje • krótkie objaśnienia • informacje ogólne i szczegółowe • komentarze gramatyczne • norma językowa • objaśnienia • odsyłacze do innych źródeł • próby kodyfikacji systemu • reguły • statystyka • tabele • zależności funkcjonalne • zestawienia itd.

OŚ TRZECIA

Sprawność numer 3 – Kompozycja tekstów

KOMPETENCJE I SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE: bibliografia przedmiotu • definicje • elementy teorii • wskazówki bibliograficzne oraz:

RADY – SUGESTIE – POMYSŁY

jak napisać życiorys • jak przeprowadzić i napisać wywiad lub rozmowę • jak wydawać polecenia • jak opisać dzieło sztuki • jak opisać zwiedzane miejsce • jak napisać list • jak przytoczyć cudzą wypowiedź • jak napisać artykuł prasowy • jak postępować z tekstami specjalistycznymi • jak skonstruować własną wypowiedź • jak przygotowywać notatki • jak przeprowadzić śledztwo • jak napisać opowieść • jak

odróżnić język polski od języka polsko-unijnego • jak napisać felieton • jak napisać artykuł z wyprawy • jak zachęcić do podróżowania • jak zredagować curriculum vitae • jak redagować teksty naukowe • jak odczytywać skrótownice • jak odczytywać ukryte znaczenia w poezji • jak czytać prozę poetycką • jak utrzymać uwagę widza • jak napisać własny kryminał • jak opisać zwierzę • jak streszczać audycje, teksty, wypowiedzi innych itd. • jak napisać ogłoszenie w serwisie internetowym • jak zredagować list motywacyjny itd.

OŚ CZWARTA

Sprawność numer 4 – Lektura tekstów (Poznawanie różnorodnych tekstów)

TEKSTY UZUPEŁNIAJĄCE: biogramy • dialogi • fragmenty prozy • listy miłosne • listy motywacyjne • mowy • notatki • opisy dzieł sztuki • orzeczenia sądowe • pieśni dziadowskie • pisma urzędowe • przemówienia • przypowieści • raporty • reportaże • sprawozdania z konferencji • sprawozdania z wypraw naukowych • sprawozdania policyjne • streszczenia audycji radiowych • streszczenia lektur szkolnych • ściągki (pot.) • teksty biblijne • teksty hymnów • teksty naukowe • teksty pieśni • teksty prasowe • teksty przysięg • teksty w języku potocznym • teksty związane z mitologią grecką • wiersze • wstępy do kryminałów • wywiady • życiorysy
W części **Teksty uzupełniające:** praca ze słownikami i z Internetem • rola znaków interpunkcyjnych w tekście • sztuka czytania tekstu • szybka analiza tekstu • śledzenie logiki tekstu • technika zapamiętywania tekstu • tłumaczenia itd.

OŚ PIĄTA

Sprawność numer 5 – Słownictwo i frazeologia

MAŁY SKARBIEC POLSZCZYŹNY: ciekawe zwroty • trudniejsze konstrukcje składniowe z tekstów wstępnych oraz tekstów uzupełniających • wyrażenia idiomatyczne + definiowanie wyrazów i pojęć

OŚ SZÓSTA

DOWCIPY JĘZYKOWE OBCOKRAJOWCÓW: połączenie krótkich historyjek z homonimią polską i objaśnieniami homonimów

OŚ SIÓDMA

Sprawność numer 6 – Rozumienie ze słuchu

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU: sugestie – jak wykorzystać: CD • DVD • filmy • kasyety • nagrania • radio • telewizję • zasoby bibliotek

OŚ ÓSMA

Sprawność numer 7 – Fonetyka i wymowa

ĆWICZENIA Z KLUCZEM – ćwiczenia różnego typu, których podstawą są teksty do czytania: ćwiczenia fonetyczne (w tym wymowa liczebników) • ćwiczenia z intonacją • ćwiczenia gramatyczne • ćwiczenia dla zabawy • ćwiczenia poszerzające sprawności • ćwiczenia uzupełniające – do rozwijania innych kompetencji językowych.

Kilkanaście dodatkowych tekstów – to teksty dla wyłącznej przyjemności czytania (tzw. *plaisir de lire*) i samodzielnej pracy w domu.

Czytając, doskonalimy nabyte wcześniej kompetencje, łatwiej rozpoznajemy wyrażenia aluzyjne, emocjonalne, idiomatyczne, ironiczne i żartobliwe.

Uzupełniamy zdobytą wiedzę o nowe konwencje socjokulturowe, charakterystyczne dla oficjalnej i nieoficjalnej odmiany języka. Systematycznie poprawiamy swoją wymowę i intonację, kształtujemy umiejętność używania języka w sposób płynny i spontaniczny.

Druga część podręcznika, czyli *Świat polszczyzny. Ćwiczenia* (200 ćwiczeń) została przygotowana z myślą o samodzielnej pracy studenta. Zawarte w niej ćwiczenia wiążą się z problemami gramatyczno-syntaktycznymi omawianymi podczas realizacji trzydziestu jednostek dydaktycznych. Wszystkie ćwiczenia w tym zeszytce to ćwiczenia kreatywne. Aby je prawidłowo rozwiązać, wystarczy uwzględnić załączone wzory oraz zrozumieć kontekst zdaniowo-sytuacyjny (interakcję zdań).

Mam nadzieję, że obcojęzyczny użytkownik odnajdzie się w polskim świecie dźwięków, znaków, kolorów i nieregularności bez większego trudu, a mowa polska stanie się dla niego szeroko otwartym oknem na świat.

Stanisław Mędak

Teksty zgromadzone w niniejszym podręczniku zostały poddane językowej „obróbce” – bez dokonywania zmiany stylu wypowiedzi. Autor podręcznika starał się nadać niektórym tekstom opublikowanym na stronach internetowych określonych właściwości tekstu przeznaczonego do druku.